

Aloite, Vauvaperheiden synnytysvalmennusten, ryhmäneuvolan ja fysioterapiapalveluiden järjestäminen, Vihreiden valtuustoryhmä

Pevamltk 21.08.2023 § 77
3836/06.00.00/2023

Valmistelija: perhepalveluiden palvelualuejohtaja Minna Pitkänen,
minna.pitkanen3@pshyvinvointialue.fi, p. 044 740 1956
perhekeskuspalvelujen palveluyksikköjohtaja Hanna-Mari Tanninen,
hanna-mari.tanninen@pshyvinvointialue.fi, p. 044 718 6513

Vihreiden valtuustoryhmä on tehnyt valtuustoaloitteen vauvaperheiden synnytysvalmennusten, ryhmäneuvolan ja fysioterapiapalveluiden järjestämisestä Pohjois-Savon hyvinvointialueella. Vihreiden valtuustoryhmä esittää, että synnytysvalmennusten, Siilinjärven mallin mukaisen ryhmäneuvolan ja vauvafysioterapian, sekä synnyttäneen fysioterapian palveluiden järjestämisen mahdollisuudet selvitetään ja tämän jälkeen näitä palveluita järjestetään koko hyvinvointialueen vauvaperheille tasapuolisesti.

Valtioneuvoston asetus (338/2011) neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhullostasta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta tarkoituksena on varmistaa lasta odottavien ja perheiden sekä alle kouluikäisten lasten, oppilaiden ja heidän perheidensä sekä opiskelijoiden terveysneuvonta ja terveystarkastukset ovat suunnitelmallisia, tasoltaan yhtenäisiä sekä yksilöiden ja väestön tarpeet huomioon ottavia.

Äitiysneuvolassa järjestetään suositusten mukaiset määräaikaisten terveystarkastukset sikiön, lasta odottavan naisen ja koko perheen terveyden ja hyvinvoinnin seuraamiseksi ja edistämiseksi sekä järjestää osana määräaikaista terveystarkastuksia lasta odottavalle perheelle laaja-alainen terveystarkastus, jonka avulla tuetaan koko perheen hyvinvointia. Lasta odottavan perheen terveysneuvontaa tarjotaan molemmille vanhemmille, jossa huomioidaan raskausaika ja siihen liittyvät riskit, synnytys, lapsen hoito sekä odotusaikaan ja synnytykseen mahdollisesti liittyviä mielenterveyden muutoksia. Neuvonnalla pyritään tukemaan syntyvän lapsen ja vanhemman välistä varhaista vuorovaikutusta sekä äidin voimavaroja imettää.

Perhevalmennus

Äitiysneuvolan yhtenä tehtävänä on järjestää ensimmäistä lastaan odottavalle perheelle monialaisesti ja monitoimijaisesti toteutuvaa perhevalmennusta, johon sisältyy vanhempainryhmätoimintaa.

Perhevalmennusta suositellaan kaikille ensimmäistä lasta odottaville mukaan lukien niille perheille, joille tuleva lapsi on toiselle vanhemmalle ensimmäinen.

Perhevalmennus on perheille vapaaehtoinen ja maksuton palvelu. Kaikkiin ryhmätilaisuuksiin kutsutaan sekä odottava äiti että

puoliso/tukihenkilö. Perhevalmennusta on toteutettu monitoimijaisesti keskisellä, koillisella, pohjoisella sekä eteläisellä perhekeskusalueella ja toiminnalla on pitkät perinteet. Läntisellä perhekeskusalueella perhevalmennusta on järjestetty Karttulassa.

Perhevalmennuksessa on tehty monialaista yhteistyötä muun muassa järjestötoimijoiden kanssa. Esimerkiksi Kuopiossa Kuopion perheentalolla on järjestetty *Odotusta ja vanhemmuutta* avoin perhevalmennustilaisuus kuusi kertaa vuodessa. Perhevalmennuksen toteuttamiseen on osallistunut useita lapsiperhepalveluja tuottavia tahoja niin hyvinvointialueelta kuin järjestötoimijoista (neuvolapalvelut, suun terveys, perhetyö, varhaiskasvatus, seurakunta, Mannerheimin lastensuojeluliitto, Ensikotiyhdistys, Kantoliinayhdistys, Liikenneturva). Lisäksi neuvolan ja Savonia Wellnes Centerin kanssa on järjestetty *Valmiina vanhemmuuteen* suljettu (ennakkoilmottautuminen) perhevalmennusryhmä 2 kertaa keuhäisin ja kerran syksyisin. Tapaamiskertoja on ollut vaihdellen 4-5/ryhmä. Ryhmä on ollut monitoimijainen ja siihen on osallistuneet neuvolan terveydenhoitajia, KYS: kättilö, fysioterapeutti ja myös suun terveydenhuollon opiskelijat.

Pohjoisella perhekeskusalueella on pilotoitu etäperhevalmennusta ja kuluvan syksyn aikana tullaan järjestämään ensimmäinen perhevalmennusmessu, joka järjestetään yhteistyössä perhekeskusverkostoimijoiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Perhevalmennusmessuilla on mahdollista saada tietoa synnytyksestä sekä synnytysairaaloista (KYS/Kajaani).

Pohjois-Savon hyvinvointialueella on tarjolla perhevalmennusta erilaisin vaihtoehdoin huomioiden myös ne perheet, joissa odotetaan yhtä aikaa syntyväksi enemmän kuin yhtä lasta (monikkovalmennusta) sekä vieraskielisille perheille englanninkielistä perhevalmennusta tarpeen mukaan. Monikkovalmennus on toteutettu KYS:n tiloissa ja sitä on järjestetty yhteistyössä Savon monikkoperheet ry toimijoiden kanssa.

Lisäksi lasta yksin odottavan on mahdollista saada perhevalmennusta Yhden vanhemman perheiden liiton järjestämänä, jonne äitiysneuvolasta annetaan ohjausta hakeutua tarvittaessa.

Lisäksi kaikille ensimmäistä lasta odottaville perheille tarjotaan myös ennen vauvan syntymää, loppuraskauden aikana mahdollisuutta osallistua KYS:n järjestämään tulevan synnytysairaalan tutustumiskäyntiin.

Perhevalmennusta on kehitetty hyvinvointialueella viime vuosina kaikilla perhekeskusalueilla, mutta sen toteuttamisen käytännöt vaihtelevat vielä perhekeskusalueiden välillä. Perhevalmennusta kehitetään ja yhdenmukaistetaan neuvolapalvelujen toimintasuunnitelman mukaisesti yhdessä synnytysairaalan kanssa huomioiden perhekeskusalueiden tarpeet sekä eri toimijoiden mahdollisuudet ja toiminnan tarpeet. Suunnitelmassa huomioidaan myös kansalliset perhevalmennuksen kehittämissuosituks^{et}. Yhtenä tavoitteena on jatkossa tarjota kaikille lasta odottaville perheille monialaiset ja monitoimijaiset perhemessut, joissa perheille esitellään perhekeskuspalveluja sekä huomioidaan perhekeskusverkoston toimijoiden ja yhteisöjen perheille mahdollistamia toimintoja.

Imetyksen tuki ja ohjauskäytännöt

Suurin osa neuvolan terveydenhoitajista on käyneet imetysohjaajakoulutuksen ja osallistuneet KYS:n järjestämiin imetystaitopajoihin säännöllisesti. Imetysohjantaan liittyviä käytänteitä on työstetty yhdessä erikoissairaanhoidon ja imetyspoliklinikan kanssa. Imetysohjantaan on käytössä Imetyskortti, joka annetaan lasta odottavalle äitiysneuvolan ensikäynnillä. Kortti kulkee asiakkaan mukana aina vauvan syntymään saakka, kun asiakkuus lastenneuvolassa alkaa. Kortin avulla on imetysohjanta saatu jäsenneltyä tiettyihin teemoihin ja myös erikoissairaanhoidon saa sen avulla tiedon jo käsitellyistä imetysteemoista. Imetykseen liittyviä asioita käydään neuvolassa läpi aina äitiysneuvolan ensikäynnistä sinne saakka, kunnes imetys aikanaan lastenneuvolassa päättyy. Ohjannassa huomioidaan asiakkaan ja perheen yksilölliset tarpeet ja toiveet.

Lisätukea vaativissa tilanteissa neuvolaterveydenhoitajilla on mahdollisuus varata asiakkaalle aika imetysohjantaan imetysohjaajakouluttajakoulutuksen käyneelle terveydenhoitajalle joko neuvolapalveluissa (keskinen alue) tai KYS:lle. Ajanvaraus on mahdollista tehdä jo raskausaikana äitiysneuvolasta tai imetysaikana lastenneuvolasta. Aikoja on varattavissa viikoittain.

Erikoissairaanhoidossa (KYS) on imetyspoliklinikka, jonne neuvolaterveydenhoitajilla on mahdollisuus varata aika asiakkaalle erityisen haastavissa imetykseen liittyvissä tilanteissa (esimerkiksi vauvan kireä kielijänne, huuli- kitalakihalkio jne.). Toisinaan asiakas on ohjautunut sinne jo heti synnytyksen jälkeen eikä tällöin erillistä ajanvarausta neuvolan kautta tarvita.

Synnyttäneiden fysioterapia-palvelut

Synnyttäneiden fysioterapia-palvelujen käytännöissä on hyvinvointialueen sisällä havaittu eroavaisuutta. Käytänteitä tullaan yhdenmukaistamaan palvelujen kehittämisessä. Säännöllisen synnytyksen jälkitarkastuksen voi toteuttaa joko lääkäri tai ammatillisen täydennyskoulutuksen saanut terveydenhoitaja. Epäsäännöllisen synnytyksen jälkitarkastuksen tekee aina lääkäri. Pohjoisella ja eteläisellä perhekeskusalueella synnyttäneet äidit on voitu tarvittaessa ohjata äitiysfysioterapiaan erikoistuneelle fysioterapeutille. Synnytyksen jälkeen asiakas voidaan tarvittaessa ohjata hyvinvointialueen fysioterapeutille (aikusten palvelut) esim. ergonomiaan liittyvissä kuormituksissa tai erikoissairaanhoidon tarpeen niin vaatiessa (kohdun/lantionpohjanlaskeumat ja niiden hoito). Asiakkaalle kerrotaan myös mahdollisuudesta hakeutua tarvittaessa yksityisille palveluntuottajille omakustannushintaan, mutta tätä ei erikseen erityisesti neuvolassa odottaville mainosteta.

Ryhmäneuvolakäynnit

Lastenneuvolan tavoitteena on edistää alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä terveyttä ja hyvinvointia sekä kaventaa perheiden välisiä terveysteroja. Lastenneuvolassa järjestetään lapsille

määräaikaiset terveystarkastukset sekä koko perheelle laaja-alaiset terveystarkastukset kansallisen NEUKO-ohjeistuksen mukaisesti.

Pohjois-Savon hyvinvointialueen neuvolapalvelujen toimintasuunnitelman valmistelussa on huomioitu myös lastenneuvolan ryhmäneuvolatoimintakäytännöt. Ryhmäneuvolatoiminnalla pyritään tukemaan ja mahdollistamaan vauvaperheiden vertaistoimintaa sekä korvaamaan esim. 2 kk ja / tai 6 kk neuvolakäynti ryhmämuotoisena. Ryhmätoiminta on ollut kuitenkin perheille vapaaehtoista. Neuvolapalvelujen kehittämisessä huomioidaan ja hyödynnetään kansallista ohjausta NEUKO:a.

Ryhmäneuvolakäynnit ovat olleet koronan jälkeen esim. Kuopiossa, Leppävirralla ja Varkaudessa tauolla. Ryhmäneuvolat kuitenkin käynnistyvät uudelleen syksyllä 2023. Ryhmiä on useita, joten esim. fysioterapeutin osallistuminen kaikkiin ryhmiin ei ole ollut resurssien puolesta mahdollista järjestää.

Alle 1-vuotiaan fysioterapiapalvelut

Neuvolapalveluista alle 1-vuotias lapsi on mahdollista lähettää tarvittaessa viiveettä lapsiin ja nuoriin perehtyneen fysioterapeutin arvioon ilman erillistä lääkärin lähetystä silloin, kun neuvolan terveydenhoitajalla tai lapsen vanhemmalla on herännyt huoli lapsen motorisista taudoista tai kehitymisestä. Fysioterapeutin arviokänti on järjestynyt alueilla noin parin viikon sisällä. Myös ammattilaisten välinen konsultaatiomahdollisuus on olemassa alueilla.

Vanhemmuuden tuki

Neuvolapalvelussa on yhteisesti sovittuja käytäntöjä ja käytössä olevia näyttöön perustuvia menetelmiä vanhemmuuden tukemiseen, kuten Vahainen vuorovaikutus- menetelmä, Lapset puheeksi ja Neuvokas perhe- menetelmä. Suurin osa näistä menetelmistä toteutetaan neuvolan vastaanottokäynneillä asiakkaan oman terveydenhoitajan toimesta. Lisäksi on tarjolla ryhmämuotoisia menetelmiä, kuten Vahvuutta vanhemmuuteen ryhmä.

Parisuhteen puheeksi otto ja parisuhteen roolikartta on myös vastaanottokäyntien yhteydessä käytettävä menetelmä. Äitiys- ja lastenneuvolassa on tärkeää kannustaa lasta odottavaa paria pohtimaan omia lapsuuden mallejaan, käsityksiä parisuhteesta ja vanhemmuudesta sekä aiempiin ja nykyiseen parisuhteeseen liittyviä ajatuksia ja rooleja. Hyvänä toimintamallina tähän on myös Lasta odottavan perheen arjen voimavarat -kysely sekä Vauvaperheen arjen voimavarat-kysely. Kyselyt on julkaissut THL ja ne annetaan jokaiselle lasta odottavalle ja vauvaperheelle erikseen sovitun aikataulun mukaisesti ennakkoon kotona läpikäytäväksi ja täytettäväksi. Sen jälkeen niiden pohjalta keskustellaan neuvolan vastaanottokäynnin yhteydessä ja otetaan esille sekä voimavaroja että mahdollisesti työstettäviä asioita.

Lähisuhdeväkivaltaan ja sen seulontaan on oma kyselylomake. Mahdollisissa erotilanteissa neuvolaterveydenhoitaja voi yhdessä asiakkaan kanssa tehdä vanhemmuussuunnitelman ja tukea näin vanhemmuudessa.

Perhekeskustoimintamallissa hyödynnetään Yhdessä aika- palvelua, joka on ennaltaehkäisevä ja varhaisen tuen monialainen palvelu. Yhdessä ajan kautta on mahdollisuus monitoimijaisesti kartoittaa perheen tilanne ja miettiä sekä aloittaa mahdolliset tukitoimet vanhemmuuteen liittyen. Lisäksi lasta odottavat perheet ja 0-17 vuotiaan lapsen perheet voivat itse ottaa yhteyttä myös Sosiaalihuoltolain mukaiseen kasvatus- ja perheneuvontaan. Myös konsultaatiomahdollisuus viranomaisille on olemassa. Erityisen tuen palveluja vanhemmuuden tukemiseen on mahdollista saada myös sosiaalitoimen kautta.

Neuvola on osa perhekeskuspalveluja. Kehittämistoiminnassa pyritään vahvistamaan vanhemmuuden ja parisuhteen tuen palveluja, perheiden varhaisen tuen, hoidon ja kuntoutuksen palveluja. Tavoitteena on myös mahdollistaa perheille vertaistukea ja vahvistaa yhteisöllisyyttä sekä ennaltaehkäistä perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa. Sekä äitiys- että lastenneuvolassa tehdään tiivistä yhteistyötä myös muiden lapsiperhepalvelujen (sote-toimijat) kanssa, järjestötoimijoiden, seurakunnan, kuntapalvelujen (mm. varhaiskasvatus) sekä KELA:n kanssa vahvistaen yhteisöllisyyttä ja osallisuutta.

Esityslistan oheisaineistona:

- valtuustoaloite, Vauvaperheiden synnytysvalmennusten, ryhmäneuvolan ja fysioterapiapalveluiden järjestäminen

Valmistelijan päätösehdotus:

Perhe- ja vammaispalveluiden lautakunta hyväksyy vastauksen valtuustoaloitteeseen ja toimittaa sen aluehallituksen käsittelyyn.

Taloudellisuus-, tuottavuus- ja integraatiovaikutusten arviointi

Arviointi on tehty suhteessa palveluiden järjestämisvastuuseen

Esittelijä

perhe- ja vammaispalveluiden toimialajohtaja

Päätösehdotus

Perhe- ja vammaispalveluiden lautakunta hyväksyy aloitteeseen annetun vastauksen ja toimittaa sen edelleen aluehallituksen ja aluevaltuuston käsiteltäväksi.

Päätös

Perhe- ja vammaispalveluiden lautakunta päätti palauttaa asian takaisin valmisteluun.

Merkitään pöytäkirjaan, että Tuula Väättäinen poistui kokouksesta klo 10.52 ja Tiina Niskanen jatkoi kokouksen puheenjohtajana klo 10.52 eteenpäin.